

В. Ф. СМОЛЯНЮК

**ПАРЛАМЕНТАРИЗМ І КУЛЬТУРА: НОВИЙ ПОГЛЯД НА ПРОБЛЕМУ
РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ**

Існуюча вже не перший рік незадоволеність нашого суспільства діяльністю українського парламенту останнім часом набула особливої гостроти. І справа не лише в тому, що депутати сьомого скликання Верховної Ради України демонструють непривабливу картину взаємного непорозуміння, невміння досягати домовленостей, компромісу при виконанні своїх конституційних повноважень. Засмучує те, що з 1996 р., коли вперше в історії вітчизняної конституційної правотворчості Конституція України (ст. 75) інституювала загальнодержавний представницький орган українського народу – Верховну Раду України – парламент, що працює на постійній основі, тобто професійний парламент, ми не спостерігаємо помітного підвищення якості законів, які він приймає, посилення контролю за діяльністю всіх гілок влади, активізації процесів демократичних перетворень на користь усіх верств населення. Враховуючи, що парламент – це унікальна інституція, складна система, робота якої в країнах розвинених демократій відпрацьовувалась не одне століття, і яка варта ґрунтовних спеціальних досліджень, сучасних перспективних концептуальних підходів з боку не лише вчених юристів в Україні, слід вітати появу нових наукових розвідок щодо парламентаризму в політологічному сенсі.

Монографія кандидата філософських наук доцента А.І. Погорелової «Розвиток культури парламентаризму в Україні»^{*} переконливо доводить актуальність та перспективність для науки і практики визначення парламентаризму як співтворчості держави і громадянського суспільства на шляху демократичного розвитку України, що вимагає морального імперативу, за провідної ролі парламенту. Відчуття державою і суспільством одне одного в процесі зазначеної співтворчості на думку автора свідчить про певну культуру парламентаризму. Забезпечення правових передумов та ефективних форм діалогізації парламентської комунікації визначає сам зміст поняття «культура парламентаризму». У монографії переконливо показано, що розвиток культури парламентаризму виступає «як надійний механізм збереження відносин солідарності і довіри в суспільстві», що запропо-

© СМОЛЯНЮК Володимир Федорович – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології і соціології Київського національного університету ім. Вадима Гетьмана

^{*} Погорелова А.І. Розвиток культури парламентаризму в Україні / А.І. Погорелова. – К.: Парламентське видавництво, 2012. – 248 с.

новане поняття «виводить розгляд проблем розвитку самого парламентаризму і проблем розвитку суспільства за межі їхньої нібито окремоті. Адже лише на шляху розгляду їхньої взаємодії і взаємовпливу можна віднаходити резерви зміни на краще якісних характеристик як влади, так і суспільства» (С. 31).

Автором здійснено системний аналіз у часових межах 1996–2012 років взаємозв'язку відкритості роботи парламенту та ефективності його законотворчої роботи. Зокрема дана оцінка використанню інформаційно-комунікаційних технологій в роботі комітетів Верховної Ради України, інституційно-правового забезпечення взаємодії парламенту України з громадськістю у законотворчому процесі. Визначено основні напрями впливу на розвиток культури парламентаризму професійного зростання українського парламенту, яке, зокрема, включає: гуманізацію політичного діалогу, співпрацю із структурами громадянського суспільства, гендерну рівновагу. Принципово важливим видається наголос на тому, що система парламенту складається з трьох основних підсистем: підсистеми народних депутатів України, підсистеми апарату парламенту, підсистеми помічників-депутатів. Саме їх ефективна взаємодія може забезпечити постійний діалог влади й суспільства, ефективну законотворчу роботу.

Значну увагу в роботі приділено розкриттю світового і, перш за все, європейського парламентського досвіду, який сприяє удосконаленню роботи українського парламенту, особливо, коли йдеться про розширення доступу громадян до законотворчого процесу. В цьому контексті слушним є розгляд організаційно-правових механізмів впливу культури парламентаризму на ефективність законотворчого процесу, формулювання пропозицій, спрямованих на конституційне закріплення норми щодо розширення доступу громадян до законотворчого процесу. Показовим є наведений факт стосовно того, що в Конституції Української Народної Республіки (ст. 39) визначено, що «Законодатні проекти вносяться на розгляд Всенародних Зборів:....е) безпосередньо виборцями – громадянами Республіки, в тому числі не менш 100 тисяч, писаними заявами, підтвердженими через громади і поданими Судові, що по проверці їх правосильності передає цю пропозицію Голові Всенародних Зборів». З цим історичним досвідом контрастує чинна Конституція України, яка ст. 93 в коло суб'єктів права законодавчої ініціативи включає Президента України, народних депутатів України, Кабінет Міністрів України та Національний банк України (С.185).

Наголошуючи, що демократами не народжуються, ними стають, в роботі справедливо підкреслюється необхідність залучення до осмислення проблем демократії, парламентаризму широкого загалу філософів, політологів, юристів, психологів, соціологів, управлінських, педагогічних кадрів, які розуміють необхідність фокусування зусиль держави та громадянського суспільства на ефективному вирішенні завдань демократичної трансформації, усвідомлюють значення для цього високої загальної і політичної культури в суспільстві, культури політичного класу, політичних лідерів.

Переконливо розкривається здатність культури єднати людей, забезпечувати їхнє продуктивне існування та співіснування, що означає «бути» на противагу непродуктивному існуванню, «мати» ціннісну свідомість, долати недооцінку виховання в сучасному житті України, де матеріальне мірою протиставлене духовному. В підходах до аналізу цих проблем автор посилається, зокрема, на видатних українських діячів культури Івана Дзюбу, Ліну Костенко, Бориса Олійника, Мирослава Поповича.

Важливо, що автор, який глибоко обізнаний із внутрішнім життям парламенту, стурбований проблемами його професійного зростання, висловлює цілий ряд пропозицій, які за його участю вже реалізовані за підтримки з боку керівництва

Апарату Верховної Ради України. Бажано, щоб у подальшому в наукових пошуках автором більше уваги приділялось проблемам роботи парламенту з молоддю, в т.ч. студентською, адже саме від молодих громадян України значною мірою залежить практичне забезпечення демократичного вибору України.

Вихід у світ монографічного дослідження Погорелової А.І. поза сумнівом дасть новий поштовх розвитку політології та пов'язаних з нею наук (навчальних дисциплін), викличе у зацікавленого читача підвищений інтерес до складних проблем державотворення та політичного життя суспільства в цілому.